

Česko-lužický věstník

Ročník XV

Číslo 10 / říjen 2005

Serbske nalěčo 2005 a Serbske kulturne dny 5. 5.–21. 7.

Radek Čermák

Letošní ročník lužickosrbského festivalu byl rozsáhlejší než loni. Česko-německý fond budoucnosti nám přispěl více penězi a spolupracovala i Nadace lužickosrbského národa, Domowina a především Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Nakonec lužickosrbský festival neproběhl pod společným názvem Serbska kultura wosrjedź Europy a festival se skládal ze dvou částí: **Lužickosrbských kulturních dní** v hlavní organizaci Domowiny a **Serbského nalěča** v hlavní organizaci Společnosti přátel Lužice. Zatímco Lužsrb. kulturní dny byly zaměřeny tradičněji, více na lidovou kulturu (např. vystoupení lidového souboru ze Slepého), Serbske nalěčo se zaměřuje více na mladé a progresivní umění.

První akce byly spojeny s letošním knižním veletrhem Svět knihy. Čestným hostem veletrhu bylo Slovinsko, na otevření slovinského programu ve vile Portheimka 4. května bylo prezentováno zvláštní číslo Česko-lužického věstníku s názvem **Století Srečka Kosovela**. Studenti recitovali Kosovelovy básně. Obšírnější prezentace v užším kruhu spojená s diskusí byla potom 16. května na Filozofické fakultě UK místo překladatelského semináře Dr. Nedvědové. Články a překlady Kosovelovy tvorby básnické, prozaické a esejistické byly publikovány spolu s obsáhlými informacemi o Terstu a slovinské menšině v Itálii, ke které Kosovel patří.

Přímou na veletrhu ve čtvrtek 5. května ve 14 hodin se konala **tisková konference**, která informovala o programu a zodpověděla dotazy na současnou lužickosrbskou situaci. Přišlo kolem dvaceti lidí, většinou novinářů, mj. z ČTK. Konference se kvůli množství dotazů protáhla skoro do 16 hodin. V 15 hodin pořádalo lužickosrbské nakladatelství Domowina **čtení západoslovanských pohádek pro děti z knihy Klinkotata lipka** (česky jako Zvonící lipka), která vyšla i česky, slovensky a německy. Ilustrovala ji nedávno zesnulá Helena Zmatlíková, u nás ji vydalo Zmatlíkových nakladatelství Artur, na Slovensku Buvik. Četli Ingrid Juršikowa, Ivan Zmatlík a Mária Števková. Přišlo kolem 30 posluchačů, mezi nimi Srbové – **studenti z Lipska**. Tito studenti byli v Praze pod vedením Kamila Štumpfa od pondělí do soboty. Program se studenty pokračoval prohlídkou Lužického semináře, Prahy (hlavně Jakulových památek) a posezením se studenty a vyučujícími sorabistiky v hostinci na Slamníku. Na veletrhu bylo lužickosrbské vysílání MDR, jmenovitě Bogna Korjenkowa a Madleňka Šolčić. MDR natáčela i sobotní (7. 5.) čtení Lubiny Hajduk-Veljkovićové, které se konalo na Baráčnické rychtě spolu se slovinským **čtením básníků a prozaiků nakladatelství Apokalipsa** pod vedením Iztoka Osojnika, který donedávna šéfoval i mezinárodnímu literárnímu festivalu Vilenica. Přišla řada slovinských autorů, mezi nimi básnička sporých slov Maja Vidmarová, která se před deseti lety účastnila Svátku lužickosrbské poezie, nebo slovinská herečka

Nataša Burgerová. Následovalo **čtení** Lužické Srbky **Lubiny Hajduk-Veljkovićové**. Většina textů vyšla v dvojazyčné knížce *Pój podaj so mi .../ Pojd' oddej se mi ...*, kterou si mohli posluchači odnést i s autogramem. Mimo autorů četla v češtině a slovenštině herečka Paulina Böhmerová,

česky Radek Čermák a Milan Hrabal, polsky Kinga Kijec. Zvláště pro čtení vznikly překlady Maji Vidmarové od Milana Hrabala a Lubiny Hajdukové od Kingy Kijec. Spojení akcí bylo úspěšné, přišlo celkem kolem 70 lidí a Slovinci přišli s nápadem pořádat v budoucnu nějakou prezentaci lužickosrbské kultury v Lublani.

Oficiálním vrcholem celé akce bylo otevření **výstavy Jürgena Mačije Doma – Fotografie z Lužice**. Za hudebního doprovodu souboru Serbski folklorny ansambl Slepó promluvili postupně ředitel kulturních a krajan-ských vztahů PhDr. Ing. Zdeněk Lyčka, ředitel kulturních a krajan-ských vztahů MZV ČR, Ing. Jaromír Plíšek, vyšší ředitel pro oblast teritoriálních vztahů MZV ČR, Marko Šiman, poslanec Saského zemského sněmu a předseda Parlamentní rady Nadace lužickosrbského národa, Dr. Petr Bržan, místopředseda Domowiny, Tomasz

Nawka, ředitel Lužickosrbského muzea Budyšin, výtvarný kritik Josef Moucha, známý český publicista, zabývající se dějiny a současností fotografie, –na závěr ocenil autora tím, že vyzdvihl vysokou uměleckou hodnotu fotografií nehlédě na to, že jde o fotografie lužickosrbské. Bylo by jistě záhodno představit časem české veřejnosti i další okruh Mačijova díla – snímky zachycující nevšedním uměleckým způsobem detaily a scenerie v Lužici, často v zanikající krajině uhelných dolů – bez lidí, bez onoho etnografického aspektu, který může některé nezaujaté potenciální návštěvníky odradit, zato s hlubokým vnitřním nábojem.

Většina proslovů připomněla důležitost Prahy a Čech pro lužickosrbskou kulturu a naopak. Lužickosrbské projevy nebylo třeba překládat. V této souvislosti se často zapomíná na lužickosrbskou menšinu v Česku, která žije především ve Warnočicích. Druhou publikací, která po programu zůstane je katalog výstavy, který vyšel v kvalitním provedení na křídovém papíře s úvodním slovem Josefa Mouchy přeloženým do srbštiny a němčiny Boženou Pawlikec. Přítomno bylo na sto lidí, mnohých z ministerstva zahraničí a ČRo 7 Rádía Praha. Šéf saského úřadu vlády Winkler nakonec nepřijel. (obr. 1)

19. května Lužičtí Srbové uspořádali v pražském Goethově ústavu **informační večer** s titulem *Serbska kultura wosrjedź Europy*. Koncepce byla vynikající. Reportérka lužickosrbského televizního pořadu Wuhlacko si postupně k rozhovoru zvala lužickosrbské zástupce lužickosrbských institucí. U pultíku se postupně vystřídal Jan Nuk (Domowina), Marko Suchi (Nadace lužsrb. národa), Janina Brankačkowa

W jacorny měř
A Šolčić-Liškowkowska
Swoju kwětlinu
jo rozpołożyla
ta stara jěrowka,
we zelenem wuzbytku
swojskego lista
ak swěcki
se natšěgaju.

List ak ropik
po šmě se macha,
wjacorny měř
se rozestrěwa,
jano gołub jo
hyšći k słyšanjeju.

Večerní klid
Své květenství
rozložil
starý kaštan
v zeleném okruží
vlastního listu
jako svíčky
se vypínají.

List jako vějíř
ve tmě se kývá,
večerní klid
se rozprostírá,
jen holuba je
ještě slyšet.

*Z Nowého casniku 31/56, 31. července 2004
přeložila Zuzana Sklenářová.*

(Něm-lužsrb. lidové divadlo), Měto Benada (Lužsrb. národní soubor), Leoš Šatava (za Lužsrb. ústav, kde pracoval v letech 1996–2002) nyní profesor etnologie na FF UK v Praze) a Juliana Kaulfürstec (Pawł, toho času na stáži u Prager Zeitung). Byly promítány ukázky z dokumentu o Lužici, ukázky z programu divadla a souboru. Tlumočily Božena Pawlikec (Jazy. středisko Witaj) a Jana Štillerová (učitelka češtiny na Lužsrb. gymnáziu). Účastníků bylo kolem sedmdesáti, převážně příznivců Goethova ústavu. Místo původně avizovaného Serbského studentského chóra, který byl v průběhu příprav večera shledán předimenzovaným, na dudy doprovodil zarządowanie Bjarnat Cyž. Večer končil u lužickosrbských gastronomických specialit.

Po dvou lužickosrbských večerech v Praze-Dubči na konci loňského roku se ochránci přírody z Prahy 10 rozhodli s naší Společností svůj letošní **zájezd** směřovat právě **do Lužice**, konaný 20. až 22. května. 45 účastníků nocovalo v penzionu Církve bratrské v Rybníšti. První večer se konal **informační pořad** Radka Čermáka a Milana Hrabala spojený s recitací básní a přísloví. Celý druhý den byl věnován putování po Lužici. Projeli Lubijem, Bětou wodou, Slepým, Grodkem a Chotěbuzí do **Dešna**. Zde jim Bernd „Pytko“ Pittkunings ukázal kostel a muzeum. Nemohla chybět projížďka na člunech v **Borkowech**. Částečně poničenou ves **Łakomu** jim ukázal redaktor Braniborského lužickosrbského rozhlasu René Schuster. (Na obr. 2 s řezbářem Ralfem a jeho přítelkyní.) Unikátní přírodní rezervace Łakoma, složená z různých velkých vodních nádrží napájených kanálem Goramšica na účastníky zvláště zapůsobila stejně jako fakt, že má být napřesrok odbagrována, ačkoliv se proti vůli braniborské vlády stala součástí chráněných území v evropské síti Natura 2000. (*Jiří Silný v Literárních novinách 3. 1. 2005 napsal o Łakomé článek s názvem Moje zvláštní Vánoce. Mimo jiné píše: Má být zničena rozsáhlá chráněná oblast, zahrnující unikátní soustavu 25 rybníků, kde jsem například při božíhodové procházce poprvé v životě viděl orla říčního. Dřív takové ničení krajiny a kulturních hodnot měl ve své režii všemocný totalitní stát, dnes jsou to téměř stejně všemocné soukromé firmy, v lužickém případě švédský koncern Vattenfall. Před pár lety obsadili některé prázdné domy mladí umělci a ekologičtí aktivisté, kteří společně s pár statečnými, kteří „neprodali“, zorganizovali spolek za záchranu Łakomy a jejího krásného okolí. Žijí tam velmi jednoduše – většina domů už nemá tekoucí vodu, některé ani elektřinu – pořádají kulturní a osvětové akce, monitorují činnost Vattenfallu a bojují proti záměrům firmy všemi dostupnými právními prostředky. Zatím nepříliš úspěšně, i když konečné rozhodnutí ještě nepadlo. Uzavírá: „Z Brazílie už tu taky byli a říkali, že kdybychom to, co děláme v Łakomě, dělali u nich, tak už nás nějaké komando najaté firmou postřílelo,“ řekl sochař Ralf, který se jako další obyvatel vesnice naučil lužickosrbsky. Vzpomněl jsem si na slova nikaragujského biskupa monseñora Casaldáliga po prohrané revoluci, která cituje Ernesto Cardenal ve svých vzpomínkách: „Jsme poražení vojáci neporazitelné věci.“) Zpáteční cesta vedla přes Chotěbuz, Zlý Komorow (kde byla dříve centrála těžařů), Kulow, **Ralbicy** (zde se autobus zastavil a cestující si prohlédli hřbitov a nástěнку a jejich lužickosrbské nápisy), pomník Cyrila a Metoděje ve Smochčicích, Budyšin a Wopaku (Oppach). Navečer si několik účastníků pod vedením manželů Kasalických z Buštěhradu připravilo pěvecké vystoupení s jednou lužickosrbskou a několika českými písněmi, buštěhradský sbor by chtěl navázat kontakty do Lužice. Třetí a poslední den zájezdu byl věnován prohlídce Národního parku **České Švýcarsko**.*

Ve čtvrtek 26. května se v rámci Serbského nalěca a Serbskich kulturních dnjow konalo v Toskánském paláci divadelní představení **Mi se groni Rojan** (hs. Řekam Rojan). O této hře jsme informovali již v lednovém čísle ČLV. Přestože úmysl zástupkyně ředitele Janiny Brankačkové nabídnout dolnolužickou srbsťinu byl považován za odvážný, 70 spokojených návštěvníků přineslo spokojenost i pořadatelům: českému ministerstvu zahraničí, Společnosti přátel Lužice a Německo-lužickosrbskému národnímu divadlu s peněžní podporou Česko-německého fondu budoucnosti. (obr. 3) Je třeba říci, že dolní varianta lužické srbsťiny může být pro Čechy stejně srozumitelná jako hornosrbština, pokud se nemluví moc rychle a lidé si zvyknou na dolnosrbskou fonetiku (např. č. den, hs. dzeń a ds. žen či děkovat (se) – dżakować so – žekować se), neboť dolnosrbština má např. některá podobná slova, která hornosrbština nezná (např. č. musím, hs. dyrbju a ds. musym). Dolnosrbský přízvuk zní více „česky“, což je rovněž velmi významné.

Na závěr výstavy 31. května se konala tzv. finisáž – **koncert lidových a uměleckých písní** s názvem **Gaž wětšik dujo**. Zpíval Dolnosrb Gerald

Šěn (baryton) a Němka z Budyšina Romy Petricková (soprán), doprovázela je Ruska z Kazachstánu Oksana Weingardtová-Šěnová (e-piano). Autory hudby k jednotlivým krátkým skladbám byli Bjarnat Krawc, Jan Rawp, Jan Pawoł Nagel, Ulrich Pogoda, Oksana Weingardtová-Šěnová, Detlef Kobjela a Juro Mětšk na texty folklórní, básně Miny Witkojc, Jakuba Barta-Čišinského, Kita Lorence, Rainera Maria Rilkeho a Petra Malinka. Oba zpěváci ukázali dobrou lužickosrbskou fonetiku. Zpěv byl podán živě v pravém smyslu slova, takže si čtyřicítka diváků opravdu užila a odměňovala je dlouhým potleskem. Asi největší úspěch sklídily skladby pianistky Oksany Šěnové. Na pořadu byla přítomna lužickosrbská televize Łužyca. Na konci koncertu Společnost přátel Lužice poděkovala všem organizátorům, jmenovitě Dr. Vladimíru Chaloupkovi, který měl program na starost ze strany ministerstva zahraničí. Předseda Rady Nadace lužickosrbského národa Křescan Baumgärtel na závěr promluvil o vztahu Lužických Srbů k Praze a zarecitoval Čišinského hold Praze – báseň Na Belvederu. Publikum zvláště aplaudovalo Baumgärtelovu sdělení o příslibu ministerstva školství, že na podzim se bude konat seminář k výročí Mačije Wjaclawa Jakuly v Lužickém semináři již mezi knihami Hórníkovy lužickosrbské knihovny. Baumgärtel také vynikl nejlepším jazykovým projevem.

Na konci letošního Serbského nalěca byla **výstava** s podtitulem Mladí výtvarníci Srbské Lužice **Judity Suchec** (obrazy, grafika) a **Borbory Wiesnerec** (plastiky) v Galerii 9 na Vysočanské radnici v Praze 9, která se uskutečnila díky laskavosti této městské části za organizační pomoci ředitelky Evy Kořánové a Svazu lužickosrbských umělců. Na ploše sta metrů čtverečních byly představeny malby, akvarely, grafiky a sochy z různých materiálů. (Větší sochy nebyly vystaveny z dopravních důvodů.) Ve svém projevu Radek Čermák ukázal tradice a vývoj lužickosrbského umění. Byly čteny básně moderních autorů (Meškank, Hajduk-Veljkovićowa), jejichž české publikace byly vystaveny spolu s originály ilustrací a pohlednicemi s díly současných lužickosrbských umělců. Na Praze 9 se konala jedna akce i loni: Serbski studentski chór vystupoval před rokem v kostele sv. Václava na Proseku.

Judity Suchec (*1979) z Budyšina je po stránce hodnocení kritiků ještě nepopsaný list. (Na obr. 5 po vernisáži.) Studovala na Technické univerzitě v Drážďanech učitelství dějepisu a výtvarné výchovy. Ačkoliv tvoří už několik let, vystavovala zatím pouze v Budyšině, kde pracuje jako praktikantka na Lužickosrbském gymnáziu. Je dcerou ředitele lužickosrbské nadace Marka Suchého. K jejímu dílu se hodí říci, co prozradila při instalaci, že když ji obraz začne nudit, rozstříhá ho a sestaví z něj koláž. Svým dílům skoro vůbec nedává jména, každý si má sám domyslet, o co jde. Lužickosrbskou motiviku vidíme hlavně v dvojí suché jehle Budyšina a v obraze tří žen v katolickém kroji.

Druhá protagonistka Borbora Wiesnerec (*1974) pochází z Bartu, tedy evangelické Lužice, studovala plastiku na Vysoké škole výtvarných umění v Drážďanech, byla na stážích ve Francii a Itálii, vystavovala v řadě zemí západní Evropy, u nás loni v Českém Krumlově. (Na obr. 4 při stavbě výstavy.) Živí se jako svobodná umělkyně. Cítí se jako reprezentantka Lužických Srbů, na vernisáži dokonce vystoupila oděna do lužickosrbské vlajky, čímž si vysloužila všeobecný obdiv. K jejímu dílu píše Marja Měrcinowa toto: *Borbora Wiesnerec využívá tradiční plastické formy nekonvenčním způsobem. Její reliéfy krajín odcizují přírodní prostor uměleckému. V soškách matky s dítětem nebo v dvojicích jsou zdůrazněny elementární zkušenosti: potřeby, obavy a naděje. Postavy jsou metaforami zranitelnosti, ohrožení, ale i péče, ochrany a ztírnění. Mravnost pak není póza, nýbrž až důsledek rozmyslu, vyprovokované plastickými tvary. V poslední době Wiesnerec pracuje spíše se dřevem, které umožňuje spontánnější práci. S tím souvisí tvůrčí změna – přechod od intimity drobných plastik k intenzivnějšímu, k obecným pravdám směřujícímu životnímu pocitu, k objevování síly archaických a elementárních přirozených tvarů. Stěly působí monumentálností svého objemu. K této změně přispěla angažovanost proti obětování lužickosrbského sídelního území těžbě hnědého uhlí v umělecké dílně v dolnolužickosrbské vesnici Łakoma v roce 2003. Na druhý den se Wiesnerec domluvila s šéfem vysočanské čajovny Modrá hvězda na výstavě, která se má konat v příštích měsících.*

O své názory na lužickosrbskou problematiku se podělila Borbora Wiesnerec: „Jako Srbka, která se po dlouholetém studiu v Drážďanech a v cizině zase vrátila do Lužice, jsem došla k názoru, že lužickosrbská menšina (jako všechny národní menšiny) je perla, která musí být zachována ve své jedinečnosti a hojnosti. Taková menšina je symbolem otev-

řenosti země vůči všemu cizímu. Přežití Srbů tkví v hájení lužickosrbského vědomí, jazyka a tradic, v boji proti uzavření lužickosrbských škol, v boji proti odbagrování lužickosrbských vesnic, v boji proti asimilaci Srbů, další důležité faktory jsou pracovní místa v Lužici, místa pro setkávání mladých lidí, nadační podpora projektů, podpora lužickosrbské kultury. V každodenním životě to není vůbec lehké, proto takové úsilí často vede k malomyslnosti nebo rasizmu proti všemu cizímu (Krej a kraj). V umění je to patrné ve folklórních a omezených formách, které brání autentickému vyjádření života. Takové formy jsou samoučelné. Měli bychom jít ke kořenům našeho života, které nejsou jen srbské ale i přirozené, přírodní. A příroda je velkomyšlná, krásná, různorodá ale také krutá.“

Pracovníci galerie tvrdí, že jde o nejhezčí výstavu za rok, kdy je galerie v nových rozsáhlejších prostorách. Akce měla výrazný ohlas i u návštěvníků vernisáže, kterých bylo na šedesát, mezi nimi např. i Dr. Jaroslav Balvín, který je na Magistrátu hl. m. Prahy zodpovědný za věci národnostních menšin. Přišel s námětem po sborníku Praha a Lužičtí Srbové vydat další knihu o Lužických Srbech se vztahem k Praze. Přišli lidé, kteří přijít měli. Při této příležitosti byla připomenuta i nutnost setkání na politickém poli.

Po letech jde o jedinou pražskou veřejnou výstavu lužickosrbských umělců, výstava Isy Bryccyny v PEN klubu na Můstku byla přístupná jen návštěvníkům akcí. Vzhledem k tomu, že výstava probíhá na konci školního roku, navštěvovaly ji i třídy školních dětí, které tak měly možnost seznámit se s lužickosrbskou kulturou. Děti, které rozumějí abstrakci lépe než dospělí.

Ačkoliv účast byla rozptýlená na více akcí, celkově jsme oslovili podstatně více zájemců než loni, zhruba 1500, navíc na různé akce s různými pořadateli přišli různí lidé. Lužičtí Srbové připravili čtyřbarevné skládanky s programem a vytiskli několik desítek plakátů v pěkném typografickém provedení a roztomilými chybami v češtině. Osvědčil se tzv. guerilla marketing, tedy co neúčinnější zasažení cílové skupiny zájemců. Šlo o zaslání pozvánek pomocí SMS. Co naopak pozvánkám chybělo, bylo

rozšíření v širším povědomí, akce se sice objevily v programu knižního veletrhu, přístě ale bude nutné např. vložit peníze do inzerce v médiích, ať už jsou to deníky nebo kulturní magazíny, neboť návštěvnícký potenciál nebyl zdaleka vyčerpán. Z českých médií měl největší zájem Český rozhlas 7 (vysílání do zahraničí) a Česká tisková kancelář. Není třeba zastírat, že provázanost s veřejností není třeba tak dobrá jako v Opolí, ale dobrou zprávou je, že byly zasaženy různé cílové skupiny, v čemž byla situace lepší kupříkladu oproti Varšavě. Střídání prostor celému programu vysloveně prospělo.

Vícero účastníků se nelíbilo „folklórní pojetí“ otevření výstavy s folklórním souborem ze Slepého, jehož někteří členové ne vždy ovládali základy lužické srbštiny, a s kulinařsky rigidními řízký. Významným českým diplomatům tak byl představen pokřivený obraz Lužice jakožto odumírající lidové kultury. Také je třeba si uvědomit, že folklór není v Čechách ani zdaleka tak populární jako u Lužici. Daleko větší úspěch by jistě sklídl z české strany navrhovaný Marko Smola vzhledem k oblíbenosti folku v českém prostředí, ale to je lužickosrbským představitelům těžké vysvětlit. Dobrým příkladem je chvatně zorganizovaná demonstrace na podzim 2003, o jejímž konání se objevila informace v deníku Právo a přišlo na osmdesát převážně neznámých lidí. Kdyby na takovéto akci vystupovaly kantorky, asi bychom byli považováni přinejmenším za podivíny či pošetilce. Lužickosrbskému divadlu je třeba vytknout, že se ještě neobjevilo na nějakém českém divadelním festivalu, např. červnovém Divadle evropských regionů v Hradci Králové. Česká kultura je vůči Srbům vstřícná a bylo by hřích se do otevřené náruče nevrhnout. Založba by koneckonců mohla v rámci nějakého programu podpořit i prezentace neinstitucionální ne-folklórní kultury v zahraničí (např. rockových skupin – z Lužice je nejbližší na hudební festival Kytlice v severních Čechách, kde by se jistě setkali s mimořádným zájmem) a nabourat tak lužickosrbské zahánějící stigma skanzenu lidové kultury, které jí obrovsky škodí. V podobné situaci jsou Kašubové v Polsku. Na malování kraslic Lužičtí Srbové žádné školy nepotřebují.

NOVINY

Z DOMOVA

Evangelické dny v Praze s 5000 účastníky se konaly od 17. do 19. června. Zahraniční účastníci přijeli z Polska, Německa, Slovenska, Rakouska a Maďarska. Za Lužické Srby se přijel Jan Malink a Kantorky ze Slepého. (SN 2005/7) *račk*

Z HORNÍ LUŽICE

Na **ZŠ v Bartu**, kde byla zrušena výuka srbštiny Witaj pro nedostatek žáků, se nakonec srbsky učit bude. Rodiče jsou však skeptičtí, protože úřady nyní nabízejí jen pět lužickosrbských hodin týdně. (SN 20. 7.) *račk*

Kancelář evropských přeshraničních projektů v Němských Pazlicích otevřela studovaná germanistka Magdalena Stembalska. Zaměřuje se na polsko-německé projekty. (SN 9. 8.) *račk*

Srbské ludové straně nebyl přiznán z formálních důvodů statut menšinové strany. Lužičtí Srbové však v mimořádných volbách do spolkového sněmu kandidovali na kandidátkách zavedených stran. Jsou to hlavně Marja Michałkowa za CDU a Domenico Gruhn za Zelené. Gruhn se v Srbské Lužici profiloval jako obhájce lužickosrbských zájmů. *račk*

Televize MTV natáčela na Srbském gymnáziu v Budyšině dokument o skupině Silbermond. Studoval tu člen skupiny Andreas Nowak. (SN 1. 9.) *račk*

Bývalý tajemník Domowiny a lužickosrbský činovník **Bjarnat Nowak** oslavil 20. srpna osmdesátiny. V roce 1964 byl předsednictvem Domowiny odvolán, protože nesohlasil s novými pravidly, kterými vychodoněmečtí komunisté zlikvidovali velkou část lužickosrbského školství. (viz též ČLV 2004/12) *račk*

„**Černá pumpa** se stala bijícím srdcem energetického střediska NDR,“ řekl mluvčí koncernu Vattenfall prof. Kurt Häge na setkání k 50. výročí založení kombinátu. Stavba uhelného kombinátu slavnostně začala 3. září

1955. Po převratu se z areálu stala průmyslová zóna, která je s 3500 zaměstnanci největší v regionu. Lužičtí Srbové však vědí, že toto srdce spolykalo desítky lužickosrbských vesnic a zničilo krajinu střední Lužice. Navíc se do Lužice přistěhovalo mnoho desítek tisíc dělníků ze všech koutů Německa. Jen do Wojerec se přistěhovalo 60 000 lidí. Z lužickosrbské strany je nejbizarnější první fáze výstavby kombinátu, kdy funkcionáři Domowiny nutili lužickosrbské autory, aby stavbě věnovali svá díla. Nakonec vznikly jen kratší útvary (např. Jurije Brězana) a žádaný román o společné stavbě německých a lužickosrbských dělníků nevznikl. (mj. SN 29. 8.) *račk*

Na **německo-polském festivalu 15 stupňů**, který se konal 29. července na zhořeleckém mostě, vystoupila i skupina Awful Noise. (SN 1. 8.) *račk*

Správní soud v Drážďanech nepovolil **pokračování školy v Radworu** s tím, že výjimky není třeba a děti mohou jezdit do Budyšina. Nepomohlo ani to, že škola v Radworu nakonec získala požadovaný počet 20 žáků. Toto bezprecedentní rozhodnutí saského ministerstva a soudu doprovázely protesty obce, rodičů i mládeže. Vyšší správní soud v Budyšině rozhodl pro obec. Právník obce Torsten Schmidt sdělil, že soud se odvolal na šestý článek saské ústavy, který dosavadní rozhodování nebralo v potaz. Stejně tak nebyly udělovány školské výjimky, které by naplňovaly duch saského Lužickosrbského zákona. (mj. SN 7. 9.) *račk*

Z CIZINY

Na **Světových dnech mládeže** se zúčastnili i Srbové. Nejdříve hostili řadu cizinců v Lužici a později se svojí přítomností zapsali i do průběhu akce. Tak to alespoň vyplývá z různých zpráv. Alojz Andricki nakonec na Dnech svatořečen nebyl, bude, ale datum ještě není dané. (SN, SR) *račk*

Evropští poslanci usilují o to, aby Turci vstoupili do EU pod podmínkou uznání **genocidy Arménů** z roku 1915. Oficiální turecká místa odpovíděla, že počty mrtvých jsou zveličovány a že šlo o trest za občanskou neposlušnost. (ČRO 6 28. 9.) *račk*

Zdeněk Šindlauer, Vlakopis lužický

(Putování po železných drahách v Lužických horách).
K-Report, Praha 2004, 180 stran, cena 259 Kč/19 €

Je nás, lokálních patriotů, stále ještě dost. Máme ten svůj kraj, ať už rodný nebo zamilovaný z jiného důvodu, prochozený křížem krážem, přečetli jsme každou řádku, kterou kdo kdy o něm napsal, a naše přesvědčení, že už o něm víme vše, je skálopevné. Pak se ale objeví něco, co naši sebedůvěrou otřese. Jako zázrakem nám někdo otevře oči pro poznání věcí, které byly pro nás do této chvíle tak všední, že jsme je bez zájmu nebo povýšeně přehlíželi. Myslím, že takto může na mnohé čtenáře zapůsobit kniha Zdeňka Šindlauer.

Vlakopis lužický nás provází po dějinách železné dráhy v oblasti Lužických hor, ale nedrží se jen její české části, ale jako samozřejmost zahrnuje i její část lužickou, vředyt výstavba i provoz, především v začátcích, státní hranice velmi často ignorovaly. A tak putujeme kilometr po kilometru po prázdných, které od poloviny 19. století postupně propojovaly zdejší krajinu. Autor nám dává náhlédnout do tajů technických vymožeností i kuriozit mašin a mašinek, dovídáme se, že některé úseky tratí jsou například svým stoupáním obdivování hodnou raritou. Čtenář – laik se nemusí bát, technické údaje jsou prezentovány srozumitelně a, světe div se, dokonce velmi zajímavě.

Kniha také nádherně dokládá, jak citlivě železnice zrcadlí dějiny, které se kolem ní valí. Dočteme se o tom, kolik peněz kdy kde stála výstavba, jaké politické tahalice mezi státními úřady a místní samosprávou se kolem ní točily, o konkurenčním boji s autobusovou dopravou, považte, už v roce 1935. A také to, jak vyčištění šterku pod výhybkou v Mikulášovicích posloužilo Goebelsovu ministerstvu propagandy k tvrzení o československé vojenské hrozbě, protože železnice v té době byla institucí strategickou. Sudetoněmecký Rumburger Anzeiger se ostatně v roce 1935 také vyznamenal, když komentoval nešťastné střetnutí motorového vlaku ČSD na přejezdu u Rumburku s povozem taženým dvěma kravami jako bestiální atentát krvelačného českého strojvůdce na

pokojného německého domkáře. Zápisy ve staničních kronikách zase vyprávějí o henleinovských ozbrojených případech železničních stanic, vlaků i samotných zaměstnanců, které zvláště od roku 1937 byly na denním pořádku. A pak tu máme rok 1938 a Hitlera putujícího vlakem z hornolužického Ebersbachu (Habrach) přes Žitavu do právě „dobytného“

Liberce, německé železniční úředníky, kteří si přijeli osobně přepočítat předané koše s palivovým dřívím, jak nám to nařídili mírotvorci v Mnichově, pochmurnou dobu válečnou i radostnou dobu poválečného budování s pětícípými hvězdami na lokomotivách, jen nakratičko v roce 1968 vystřídání nápisy hanobícími bratrskou pomoc, která se k nám valila i přes zdejší hranici s NDR.

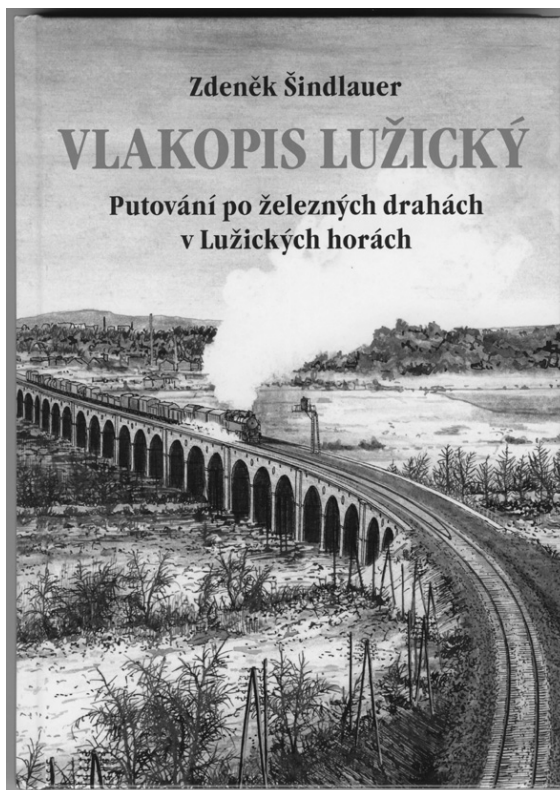
Těm, kdo jezdí do Lužice, by neměly uniknout kapitolky *Ohlédnutí ke Sprévě a Horní Lužici v Západním Německu*, protože si zde mohou počíst o všech hlavních tazích i úzkorozchodkách, které na svých cestách potkávají mezi Zhořelcem, Žitavou, Ebersbachem a Budyšínem. Jinak velmi kritický autor nezakrývá své uznání bývalému východnímu Německu, které se o železnice dovedlo pečlivě postarat, aby politický převrat z přelomu osmdesátých a devadesátých let i sem vtrhl s drastickým omezováním a rušením.

Skutečnou pochoutkou je ke knize přiložená mapa zahrnující oblast ohraničenou na jihu Mělníkem a Mladou Boleslaví, na severu Budyšínem a Zhořelcem, na západě Ústím nad Labem a na východě Libercem. Jsou na ní všechny tratě a stanice a to nejen s daty jejich zprovoznění či zrušení, ale s dalším obrovským množstvím zajíma-

vostí. Dějiny posledního stopadesátiletí jak na dlani.

Nezbývá, než smeknout před mravenčí pílí autora, který sesbíral a pro budoucnost zachoval množství jinak k zapomnění odsouzených údajů a navíc knihu vybavil řadou půvabných faktografických kreseb, vyznačujících kouzelnou romantiku železnice i celého kraje pod Luží.

Vladislav Veselý

ČIMA MILOŠE MALCE

Historickou Lužicí na kole 2005

Úvodem

Už první pohled na mapu podplukovníka Semíka z roku 1945, která zobrazuje historickou Lužici, ve mně vzbudil touhu tuto zemi poznat a procestovat, dostat se až na samotný sever a podívat se i do té východní části Lužice, která nyní patří Polsku. Tohle přání se mně částečně splnilo na podzim 2002, kdy jsme se společně s Richardem Bíglem dostali na kole až na Blata. Stále ještě ale zbývala nepoznaná krajina ležící severně od Blat i západně od Nisy ...

Začátkem roku 2005 jsme se spolu s přítelkyní Klárou Poláčkovou rozhodli proměnit myšlenku v čin. Cestu jsme naplánovali na počátek července, na devět dní, od soboty rána do další neděle večer. Nocovat jsme chtěli částečně v penzionech, částečně ve volné přírodě. Vzhledem k tomu, že podobné vícedenní výpravy na kole nekonáme často, dlouze

jsem uvažovali, co nejnútnejšího si musíme vzít s sebou, abychom nebyli příliš zatíženi. Původní myšlenku spát jen tak pod širákem, tedy jen s plachtou proti dešti, jsme nakonec opustili při vzpomínce na mračna komárů, která se občas vyskytují v Dolní Lužici a pořídili si malý lehký „protikomárový“ stan.

Jako výchozí místo naší pouti jsme stanovili nádraží Jedlová ležící v sedle Lužických hor, a to z několika důvodů. Především Lužické hory nesou jméno po zemi, kterou chceme procestovat, tedy náš začátek bude symbolický. Dále až do tohoto místa nás dopraví vlak a pak nás bude čekat dlouhý sjezd s hor severním směrem. A navíc na tomto nádraží, které leží na styku dvou tratí obklopené jen lesy, je dobrá trampská hospoda. Za nejsevernější bod naší výpravy jsme stanovili město Příbor a cestu jsme chtěli ukončit v Novém Městě pod Smrkem nebo Frýdlantu.

Další přátele a příznivce Lužice jsme sežvali prostřednictvím elektro-

nické konference a také pozvánky v Česko-lužickém věstníku. Jak jsme očekávali, zájemců o tuto výpravu nebylo moc: přidal se pouze Ladek Hakl z Pardubic na první dva dny.

V Horní Lužici

Vyrazili jsme v sobotu 2. 7. 2005 ráno vlakem z Nymburka, kola s sebou, a už ve vlaku jsme se setkali s dalším účastníkem L. Haklem. Po jedenácté jsme vystupovali na Jedlové. Mlha, zima, občas mrholení, takové počasí jsme tedy v červenci nečekali ... Výpravu jsme zahájili v proslulé trampské hospodě na nádraží, kde jsme se aspoň trochu zahřáli. Následoval sjezd z Lužických hor na Šluknovsko, cestou jsme obdivovali kvetoucí náprstníky. Zanedlouho jsme byli v Krásné Lípě, pak v Rumburku.

Po poledni jsme přešli hranici mezi Českou republikou a Německem, která je zároveň hranicí mezi Jiříkovem a Habrachičemi a po chvíli hledání jsme doputovali k prameni Sprévy na svahu kopce Kottmaru. Spréva nás bude provázet celou Lužicí až do Příboru, pramen jsme tedy nemohli vynechat!

Naše cesta pak pokračovala přes hřeben Bělobohu a Čornobohu do Budyšina. Vysvitlo slunce, udělalo se teplo a tím víc jsme se těšili z jízdy překrásnou kopcovitou krajinou s dalekými výhledy a hrázďenými chalupami. Zaujalo nás velice husté osídlení: táhlé vsi naprosto všude podél toků a spousta samot po kopcích.

Sotva jsme přešli hřeben Čornobohu, už se objevil první dvojazyčný rozcestník, sláva, už jsme v Srbské Lužici! Budyšin jsme aspoň krátce prošli a protože se už blížil večer, rychle jsme pokračovali v cestě do Chrósčic, kde jsme měli objednáno ubytování. Za Budyšínem se už krajina vlnila jen mírně, příjemná byla jízda mezi lány dozrávajících obilí, které krásně vonělo. Zpoza návrší na nás vykukovaly obrovské vrtule větrných elektráren, které sice vyrábějí elektřinu ekologicky, zato moc krásy krajiny nepřidávají. V jedné vsi před Chrósčicemi jsem se optal skupinky mladých na cestu, ne snad ani proto, že bychom moc bloudili, chtěl jsem spíš konečně zaslechnout, jestli tu opravdu mluví srbsky. Odpověď mě potěšila, mluvili srbsky a navíc míříme dobře!

V Chrósčicích nás uvítala paní Krawčíková a po ubytování jsme šli posedět do hospody. Je to pěkná a útulná hospoda, taková, jakou by si asi člověk na Horní Lužici představoval. Nevadilo nám tedy ani tolik, že natočili pravé půllitry, ale jen čtvrtinky, zato ve velice slušné ceně. Mnoho dalších lidí v hospodě nebylo, prý se koná nějaká kulturní událost v Budyšíně. Česko-lužickosrbsky jsme si povídali nejen s paní Krawčíkovou, ale i s dalším hostem. Stěžoval si, že je to u nich hodně mizerné s možnostmi obživy.

S jitem jsme pokračovali do nedalekého kláštera Mariina hvězda. Je to vzorná a krásná stavba, která pamatuje doby, kdy Lužice ještě patřila mezi země Koruny české. Leží na říčce jménem Klášterská voda. (obr. 9)

Krajinou srbských vsí jsme pokračovali na sever, v Róžantu se od nás oddělil Ladek Hakl a vracel se zpět. Ve vsi Kočina se vlévá Klášterská voda do Černého Halštova a končí souvislé lužickosrbské osídlení. Následují města Kulow a Wojerecy, kde se člověk srbsky domluví jen stěží. A to i přesto, že počátkem minulého století byla ve Wojerecích založena Domowina a místní obyvatelstvo tu bylo ze značné části lužickosrbské.

Ze střední Lužice

Vcestovali jsme do střední Lužice, která tvoří předěl mezi Horní a Dolní Lužicí. Krajina je zde rovinatá, nekonečná pole střídají monokulturní borovicové lesy, kde opravdu jiný strom než borovice nelze najít. V dobrém jsem vzpomínal na Českou republiku, kde již několik let platí vyhláška o tom, že při zakládání smrkových a borových lesů je vždy nutno vysadit i určitý podíl původních listnatých dřevin. Takové lesy jsou pak nejen hezčí, ale také zdravější a mnohem bohatší na rostlinné a živočišné druhy.

Ani vsi nás moc nezaujaly: spousta nepěkných novostaveb s lesklou střechou, hladce vykoseným trávníkem, skalkou, ani ti trpaslíci nechyběli!

Střední Lužice je však především krajinou povrchových dolů na hnědé uhlí. Hned za Wojereci, po asfaltové cyklostezce, jsme se dostali do oblasti, kde nyní probíhají rekultivace: napouštění vodou nebo osazování stromy. O něco severněji, poblíž města Wjelceje, jsme se dostali až na hranu povrchového dolu, který byl v provozu. Z vyhlídkového místa zřízeného těžební společností jsme měli možnost vhlédnout přímo dovnitř a dojem to na nás udělalo téměř pekelný. Vytěžená krajina až k obzoru, v hloubi země tmavé uhlí. Nepředstavitelně obrovské těžební stroje proti kterým se bagr zdál nicotný. Tři informační cedule stojící poblíž popisovaly, jak probíhá těžba a rekultivace a tak trochu budily dojem, že je vlastně všechno v pořádku. (obr. 6)

Ve střední Lužici bylo kvůli těžbě uhlí vystěhováno téměř 90 vsí, v nichž žilo i lužickosrbské obyvatelstvo. Již mnohokrát bylo zdůrazňováno, jak zničující vliv má toto bouřlivé období do cizího prostředí na

lužickosrbský život. Přesto se další těžba a stěhování dalších vsí plánuje. Nakonec, pokud sledujete dění u nás, například Horní Jiřetín v Podkrušnohoří je také ohrožen, takže Lužice není výjimkou ...

Za současného stavu, kdy původní obyvatelé jsou pryč a namísto vsí zeje v zemi hluboká díra, doufám aspoň v to, že rekultivace budou provedeny dobře a důsledně. Nově vznikající oblast lesů a jezer by mohla střední Lužici obohatit přírodními hodnotami, kterých je tu dnes pomálu. Spíše se však obávám, že zde nastanou velké tlaky „využít“ toto zdevastované území například k budování průmyslových staveb, závodních drah, zábavních areálů, rozsáhlých rekreačních a jachtařských středisek a k doví čeho ještě. Otázkou pro mě také je, jestli takové uměle vytvořené přírodní prostředí bude stabilní.

Nocovali jsme v lese poblíž Wjelceje a ráno do zpěvu ptactva znělo dunění těžebních strojů z nedalekého velkodolu.

Ráno jsme vyrazili směrem na Chotěbuz. Překvapily nás dlouhé a táhlé sjezdy směrem k Drjowku, nevšimli jsme si, že bychom předtím stoupali. Potom jsme se dostali opět do krajiny rovin a blížili se k Chotěbuzi.

Z Dolní Lužice

Chotěbuz, hlavní město Dolní Lužice, je průmyslové město, historický střed a náměstí jsou ale pěkné. Kousek západněji od hlavního náměstí v ulici Awgusta Bebla je lužickosrbské kulturní a informační středisko. Velice doporučujeme navštívit. Mnoho lidí sem nepříjde, je tady klid a tak je tu možno beze spěchu prohlédnout knížky, brožurky i hudební nosiče a třeba si i nějakou hudbu poslechnout a podle toho si vybrat. My jsme si poslechli a vybrali CD skupiny Wólbernošce.

Z Chotěbuzi jsme pokračovali přes Žylow, kde je v provozu jedna ze školek Witaj, a pak už to byl jen kousek do Dešna, kde nám Berndt Pittkunings „Pytko“ zamluvil ubytování. Penzion Nico byl pěkný a i majitel pár slov srbsky znal, takže můžeme vřele doporučit. (Lužickosrbské muzeum na obr. 7.)

Odpoledne jsme ještě vyjeli na kolech do Blat, z Dešna je to kousek. Na Blatech se Spréva rozlévá do mnoha ramen, pokud ale Blata neznáte, nepředstavujte si třeba Benátky, kanál vedle kanálu. Ramena Sprévy jsou roztroušena na rozsáhlém území, takže siť ramen je dosti řídká. Tato oblast dříve patřila k typickým lužickosrbským oblastem. Zachovala se řada dobových kreseb a fotografií, na kterých Lužičtí Srbové na loďce dopravují třeba fůry sena nebo v zimě bruslí a táhnou sáně naložené dřívím. Nyní je tohle území poněmčené, a jak jsme zjistili při naší minulé jízdě s Richardem Bíglem, stará generace lužickosrbsky mluví, potomky však své mateřštině nenaučili.

Při cestě po Blatech jsem přemýšlel, jestli je tato krajina říčních ramen, lučin, polních cest a původních vesnických domů vůbec chráněna třeba jako památková zóna. Především kolem Borkow probíhá výstavba nových domů, které se ale vůbec do této krajiny nehodí. Také nepěkné přestavby domů přímo uprostřed Blat, dokonce jakési skleníky a skangary – to vše dost kazí dojem. Na Blatech je však stále ještě možno nalézt mnoho kouzelných zákoutí, ze kterých dýchá uklidňující duch staletí. Třeba místo s původním vesnickým domem, ke kterému vede polní cesta, kolem staré ovocné stromy. Nebo rameno Sprévy zastíněné olšemi, prokvetlé stulíky...

Ráno byla obloha pokryta hustými černými mraky a to nevěstilo nic dobrého. Chvilí poté, co jsme vyrazili, se dalo do deště. Přehánku jsme přechkali na autobusové zastávce, pršet sice přestalo, ale udělala se zima na červenec nebyvalá. Přes Bělou Góru jsme dojeli do Tšupce a našli zde velice zajímavý mohutný kostel. Dali jsme se lámanou němčinou do řeči s dvěma paními, které sice lužickosrbsky neuměly, zato prý vnučka jedné z nich se učí. Tak vida, o lužickou srbsťinu je zájem!

Krajina mezi Tšupcem a jezerem Gojacec je velice pěkná a harmonická. Střídají se tu lesy, louky, pole a pěkné vsi se zachovalými vesnickými domy a stodolami, částečně kamennými, částečně cihlovými. Dvojazyčné nápisy zde však již nejsou. Hlubokým lesem po písčité cestě, na které se naše kola hluboko bořila, takže jsme občas museli jít i pěšky, jsme dospěli k jezeru Gojac. Je to nejen úžasný výtvar přírody, ale bohužel i vyhledávaná rekreační oblast. Po ztrátě cyklostezky jsme zabloudili v chatové kolonii na břehu jezera ...

Mírně zvlněnou krajinou jsme pokračovali dále. V Brěstu jsme se opět setkali se Sprévou, které mezitím zmohutněla. Dalo se zase do deště a pršet nepřestávalo. Za deště jsme v „průhledném“ borovicovém lese hledali aspoň kousek houští, aby stan a kola nebylo tolik vidět. Za deště už dosti promočené jsme stavěli stan. Pršelo celou noc, i ráno.

Když ani kolem desáté následujícího dne déšť neustal, rychle jsme se zabalili a vyrazili. Jízda za deště v pláštěnce není nic moc, k tomu ještě zima. Kolem jezera Scharmützelsee jsme mířili na Příbor. Tak hustý automobilový provoz jsme ještě nezažili! Promrzlí jsme konečně dorazili do Příboru. Je to průmyslové město, postižené panelákovou zástavbou, střed města s kostelem Panny Marie a radnicí je však velice pěkný. Dospěli jsme na nejsevernější místo naší cesty, sever historické Lužice, a odtud se

už budeme vracet. Možná sami slovanští bohové nám seslali stánek s občerstvením: bramboračkou a horkým čajem, což nás postavilo na nohy. V supermarketu jsme ještě nakoupili pravé kyselé česnekové okurky z Blat, jaké jsme přímo na Blatech márně hledali.

Přiliší jsme neotáleli a vyrazili jihovýchodním směrem. Kousek před Miłorazí se obloha náhle začala trhat, déšť ustal, pak i slunce vysvitlo. S takovou radostí jsme změnu počasí snad ještě nikdy neuvítali! Již za pěkného počasí jsme si prohlédli městečko Miłoraz a pak přespalí ve vlhkém lese kousek dál.

Další den nás čekala zajímavost: přírodní rezervace Údolí Žlobje. Když jsme cestu plánovali, pochybovali jsme, že v rovinaté Dolní Lužici najdeme údolí. Říkali jsme si, že to nanejvýš bude jen málo znatelná široká sníženina. Ale jak jsme zjistili, údolí Žlobje je opravdu údolí! Sice nepřiliší hluboké, ale strmé a sevřené. Říčka Žlobja je čistá a proudí bystře, v údolí se nacházejí občas mokřiny, občas jezera. Potěšily nás lesy, konečně nejen samé borovice, ale také duby, habry, olše, lípy, jilmy. Vzhledem k tomu, že údolím nevede cyklostezka, ale jen cesta pro pěší, tak jsme šlapali pěšky a kola jsme vedli, celkem asi patnáct kilometrů. Aspoň pro mě to byla příjemná změna.

Zajímavá krajina pokračovala i dále, když už jsme údolí opustili: kopce, občas bezvodé sníženiny. Rychle se přibližující hřmění nás hnalo do nejbližší vsi Rychartojce, kde jsme pod stříškou jednoho z domů přečkali prudký déšť a silnou bouřku. Být tu dobu někde v lese, to bychom se báli ... Ves Rychartojce je velice pěkná, domy a statky jsou většinou původní a zachovalé, kolem dokola hluboké lesy. Za Rychartojcemi jsme narazili na další zajímavý kus přírody: bývalé vojenské cvičiště porostlé vřesem a mladými břízkami.

Přes Pinow jsme se blížili již opět rovinatou krajinou ke Gubinu. (obr. 10) Město Gubin leží zčásti v Německu, zčásti v Polsku, hranici tvoří Lužická Nisa. Je to důsledek úprav hranic po druhé světové válce. Z německé strany jsme obdivovali mohutnou stavbu kostela a po překročení hranice jsme zjistili, že se jedná již jen o trosku.

V polské Lužici

Z Gubinu jsme mířili směrem na Lubsko. Výraznou změnu jsme poznali hned: po silnicích jezdilo daleko méně aut, zato výfukové plyny o poznání víc páchly. Pořád to bylo ale snesitelnější, než ty nekonečné šňůry aut na německých silnicích. Špali jsme v lese kousek za Starým Sedlem.

Příštího dne jsme navštívili tři polská města: Lubsko (Žemer), Žarow a Zahán, která si byla v mnohém podobná. V období po druhé světové válce, kdy toto území osídlovali Poláci, to musela být velice pěkná historická města. Do dnešní doby se však dochovaly jen části, zbytek padnul za obět komunistickému budovatelskému nadšení, takže i na hlavních náměstích nebylo výjimkou sousedství zachovalého historického domu a škaradého paneláku. Paneláková výstavba také často bezprostředně sousedí s historickým středem, kolem různá volná prostranství. Obnovy zde sice probíhají, ale jen sem tam. Jinou kapitolou je atmosféra těchto měst: přišla mně přátelská a velice živá, takže celkový dojem jsem si odnesl dobrý.

Letáček, který jsme dostali v cestovní kanceláři v Žarowě, nás informoval o tom, že Žarow je hlavní město polské Lužice. Vida, Lužice zde není zapomenuta!

V Zahání je pěkný zámek, ze zámeckého parku je nyní městský park. Zahání protéká řeka Bobra, která pramení ve východní části Krkonoš poblíž Zacléře. Je to velká řeka srovnatelná s Labem. Kousek před Zahání se

do Bobry vlévá Hvizda, řeka pramenící v Jizerských horách, která téměř až k prameni tvoří historickou hranici mezi Lužicí a Slezskem.

V Zahání jsme se ubytovali a abychom poznali místní večerní život, vyrazili jsme do jediné hospody, co jsme objevili, provozované v prosklené kopuli obklopené slunečníky. Piva Warka i Żywiec nám chutnala. Přestože poprchávalo, na ulicích panoval živý ruch a veselá nálada.

Ráno jsme vyrazili za deště, našťastí během dopoledne pršet přestalo. Hned za Zahání jsme vjeli do lesů a cestovali jimi celých 40 km! Tento souvislý lesní celek, který patří k největším ve střední Evropě, nese jméno Bory dolnośląskie a na druhé straně Lužické Nisy na ně navazuje Mużakovská hola. Naše cesta vedla podél Hvizdy, tu po jedné straně, tu po druhé.

Jakmile jsme vyjeli z lesa, zpozorovali jsme, že se krajina začíná měnit. Objevily se kopce, řeka Hvizda měla rychlejší tok se spoustou peřejek. Pěkná vesnická stavení už měla podhorský ráz, tu a tam se však objevila i neforemná novostavba přesně podle katalogu, i s tím nablýskaným autem v popředí. Bohužel jak se zdá, i Poláci bohatnou ... V Nowogrodu je zajímavý kostel, o kus dál jsme už v dálce zahlédli hraniční hory.

Cestou do Lubaně jsme se přesvědčili, že hranice historické Lužice zakreslené v mapě podplukovníka Semíka z roku 1945 i dnes odpovídají. Zjistili jsme totiž, že na východním břehu Hvizdy leží obec s názvem Nawojów Ślaski a na západním břehu s názvem Nawojów Łużycki, přesně jak to vyplývá z mapy!

K večeru jsme dojeli do Lubaně, jednoho z měst, které ve středověku patřilo do Lužického šestíměstí. (obr. 8) Jako jediné nyní leží v Polsku. Je to velice pěkné městečko a pokud by se mu dostalo o něco více péče, mohlo by být jednou z perel Horní Lužice. Popojeli jsme ještě asi 10 km severněji a na kopci v lese jsme strávili noc.

Poslední den jsme vyrazili přes Lesnou, dále podél českých hranic údolím potoka Brušnika. Stoupali jsme vzhůru svahy Jizerských hor a po táhlých nížinách, které jsme měli za sebou, to byla velice příjemná změna. Prohlédli jsme si i zrušenou trať, která kdysi spojovala české Jindřichovice pod Smrkem s lužickým městečkem Mířsk. Z nádraží ve Voliměři je výstavní síň a divadlo, aspoň tak to bylo psáno na nádražní ceduli.

Odtud byl už jen kousek na hranice, pak nás čekal dlouhý sjezd do Nového Města pod Smrkem. Na náměstí jsme chvíli poseděli, po týdně zase doma! Následoval další dlouhý sjezd do Frýdlantu. Zde jsme při hledání hospody, kde točí nějaké dobré pivo, nejlépe místní, narazili na zajímavou hospodu s názvem *U Pikasa*. Je kousek od náměstí směrem na nádraží, točí tu Svijany a pečou výborné zelné placky, které jinde nekoupíte. Doporučujeme k návštěvě! Pak už zbývalo jen nasednout do vlaku i s našimi koly a vydat se na cestu domů.

Na závěr

Naše týdenní putování bylo velice zajímavé a poučné, objevili jsme přitom mnoho krásných míst a zákoutí. Každému, kdo se zajímá o Lužici a Lužické Srby, vřele doporučujeme aspoň jednou takovou pouť po historické Lužici vykonat. A na sám závěr ještě povzdech: pokud by lidé a historie byli o něco spravedlivější, Lužice, kterou jsme cestovali, by nemusela mít přívlastek »historická«.

Pozn. red. Mapu podplukovníka Semíka si můžete stáhnout na adrese www.luzice.cz

Česko-lužický věstník

Vychází ročně v deseti číslech a jednom dvojčísle v nákladu 400 výtisků. • Cena jednotlivého čísla 20,- Kč. • Vydává Společnost přátel Lužice/Towaršnosť přećelow Serbow/Towarišność pśiajelow Serbow. • www.luzice.cz • Vedoucí redaktorka: Zuzana Sklenářová, PhD., Vinohradská 34, Praha 2-Vinohrady, CZ - 120 00, tel. +420 737 750 693, el. adresa Zuzana.Sklenarova@ff.cuni.cz • Zástupce: Radek Čermák, Malkovského 596, Praha 18-Letňany, CZ - 199 00, tel. +420 721 706 715,

el. adresa Radek.Cermak@email.cz • Redaktoři: Ondřej Doležal, Josef Šaur, Mgr. Kinga Kijec, Mgr. Vladislav Knoll

• Síťový redaktor a pokladník: ing. Miloš Malec, Milos.Malec@seznam.cz • Předplatné na rok 2004: ČR 200,- Kč, zahraniční 350,- Kč (12 €), členské příspěvky 300,- Kč, pro sociálně slabé možnost požádat o snížení. • Jak si nás předplatit? • Spojte se s firmou A. L. L., která Vám složenku k úhradě předplatného zašle s nejbližším číslem časopisu.

• Pište: A. L. L. Production s. r. o., Poděbradská 24, Praha 9-Vysočany, 190 00 • elektronickou poštou: predplatne@predplatne.cz, Luzice@luzice.cz • volejte: 234 092 851

• faxujte: 234 092 813 • Pište z mobilního telefonu: SMS ve formátu: OBJ CLV JMENO PRIJMENI ULICE CISLO DOMU MESTO PSC • Odešlete zprávu psanou velkými písmeny bez diakritiky v maximální délce 160 znaků na telefonní číslo 900 11 06. Cena zprávy je 6 Kč. • www.predplatne.cz, www.luzice.cz • Abonenca ze ZRN teř přez referenta Domowiny za kulturne naležnosće a wukraj, Budyšin. • Pro ukončení předplatného je nutné se odhlásit. • Bankovní spojení na Společnost přátel Lužice: ČSOB (Poštovní spořitelna) 181 757 044/ 0300. • Redakce se neztotožňuje vždy s názory autorů. Za věcnou a slohovou stránku příspěvků odpovídají příslušní autoři. • Používat zdroje ČLV je možné s podmínkou uvedení zdroje a internetové adresy www.luzice.cz, je-li již dílo zatíženo autorskými právy, platí zásady prvotního zdroje. • Bytí časopisu je založeno na práci dobrovolníků. • Stížnosti na nezaslání časopisu vyřizuje firma A. L. L. • MK ČR E 6880 • ISSN 1212-0790

Děkujeme Magistrátu hlavního města Prahy za poskytnutí grantu ve výši 80 000,- na nový nábytek pro Hórníkovu knihovnu.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

